

SAUVON KUNTA
VARHAISKASVATUS

MEIDÄN VASU

Sauvon kunnan
varhaiskasvatussuunnitelma v. 2022

Hyväksytty Sauvon kunnan sivistyslautakunnassa 2.8.2022 § 49

SAUVON KUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA SISÄLTÄÄ

SAATTEEKSI		3
1 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLISET VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT		4
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus		4
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma		4
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma		5
2 VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET		7
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet		7
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot		9
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua		10
2.4 Arvoperusta		10
2.5 Oppimiskäsitys		11
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatukseen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus		12
2.7 Laaja-alainen osaaminen		13
Ajattelu ja oppiminen		
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu		
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot		
Monilukutaito		
Digitaalinen osaaminen		
Osallistuminen ja vaikuttaminen		
3 VARHAISKASVATUKSEN KASVUA JA OPPIMISTA EDISTÄVÄ TOIMINTAKULTTUURI		16
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet		18
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt		19
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa		20
4 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET		21
4.1 Pienryhmätoiminta Sauvossa		22
4.2 Kasvattajan rooli		23
4.3 Pedagoginen dokumentointi		24
4.4 Monipuoliset työtavat		25
4.5 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä		25
4.6 Varhaiskasvatuksen oppimisen alueet		26
Kielten rikas maailma		26
Ilmaisun monet muodot		28
Minä ja meidän yhteisömme		30
Tutkin ja toimin ympäristössäni		31
Kasvan, liikun ja kehityn		33
4.7 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia		35
5 LAPSEN TUKI		36
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut		36
Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut		
5.2 Yhteistyö tuen aikana		37
Lapsen ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö		
monialainen yhteistyö		40
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa		
Yleinen tuki		
Tehostettu tuki		
Eriytynyt tuki		
Tuen muodot		44
5.4 Lapsen tuen arviointi		45
5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana		46
5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista		
6 TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA		48
6.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen		48
7 VARHAISKASVATUKSEN TIETOVARANTO		49
8 LÄHDELUETTELO		50

SAATTEEKSI LUKIJALLE

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustalaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista.

Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, jonka pohjalta on laadittu Sauvon kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön, osallisuuden ja toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelma kokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

Sauvon kunnan varhaiskasvatussuunnitelman (vasu) olemme päivittäneet 1.8.2022 voimaan tulleiden valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Vasun tavoitteita ovat lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lisääminen, hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttaminen kokonaisuutena, kasvattajayhteisöjen kehittyminen, kasvattajien tietoisuuden lisääntyminen ja oman työn arvioinnin kehittyminen.

KÄDESSÄSI ON NYT SAUVON KUNNAN PÄIVITETTY VASU,
OLE HYVÄ JA TUTUSTU

1. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLISET VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten oppimisen ja kehityksen toteuttamiseksi.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Tämä varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu inklusiivisuuden periaatteiden mukaisesti, joita tarkastellaan erityisesti arvoperustaa käsittelevässä luvussa 2, toimintakulttuurin näkökulmasta luvussa 3 ja lapsen tuen näkökulmasta luvussa 5. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten vanhempien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetektin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Yhteenvedo perusteiden taustalla olevista laeista on koottuna kuntavasun viimeiselle sivulle.

Tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjällä kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten perusteiden pohjalta paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Laatumisveloite koskee myös kunnan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai perhepäivähoitoa. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava ja sitä tulee arvioida ja kehittää.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma.

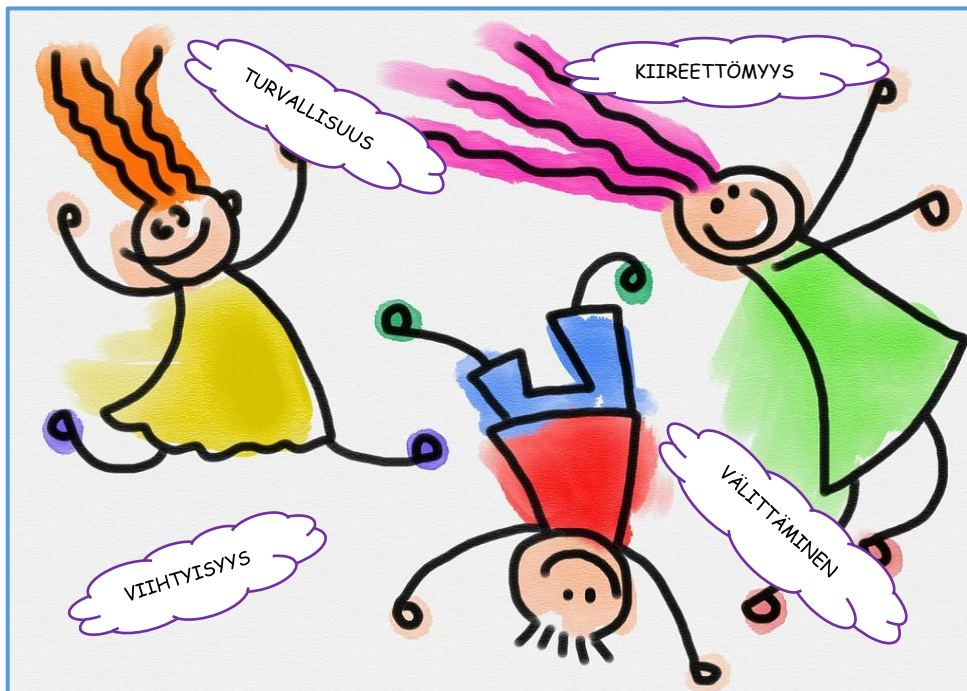
Sauvon kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu koskemaan kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon paikalliset erityispiirteet, pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Varhaiskasvatuserhmissä laaditaan ryhmäkohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat ohjaamaan arjessa

tapahtuvaa pedagogista toimintaa. Jokaiselle lapselle laaditaan myös oma varhaiskasvatussuunnitelma.

Kunnan oma vasu on tarkoitettu varhaiskasvatuksen konkreettiseksi työvälineeksi. Sen tehtävänä on kuvata niitä periaatteita ja menetelmiä, joilla varhaiskasvatus toteutuu käytännössä. Se kuvaa myös varhaiskasvatuksen yhteistä arvopohjaa ja toteuttamisen lähtökohtia eri varhaiskasvatusmuodoissa. Yhdessä määritelty varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus on pohjana niille valinnoille, joita toiminnan suunnittelu jokaiselta työntekijältä arjen tasolla vaatii ja edellyttää.

Sauvon varhaiskasvatuksen henkilökunta on yhdessä määritellyt vanhempien määrittämien arvojen perusteella kuntamme varhaiskasvatuksen toiminta-ajatuksen:

HALUAMME ANTAA LAPSELLE TURVALLISEN, KIIREETTÖMÄN JA VIIHTYISÄN KASVUYMPÄRISTÖN, JOSSA VÄLITTYÄ AIKUISEN AITO LÄSNÄOLO.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardasta tuotettua arviointitietoa sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tuottamia arviointityökaluja. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva-oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma, jonka lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet.

Sauvossa varhaiskasvatuksessa on vuonna 2021 otettu käyttöön sähköinen Wilma-järjestelmä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan Wilmaan. Huoltajat voivat lukea lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa kotona, kun varhaiskasvatussuunnitelma on valmis ja julkaistu Wilmassa vanhemman nähtävälle. Varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan yhteistyössä lapsen vanhemman kanssa ja lapsen opettaja voi päivittää suunnitelmaa toimintakauden aikana. Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan keväällä vielä yhdessä vanhemman kanssa, jolloin varhaiskasvatussuunnitelman toimintakauden lopullinen versio tulostetaan ja allekirjoitetaan. Lapselle kirjataan uusi varhaiskasvatussuunnitelma joka toimintakaudelle.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opettajasta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä vanhemman ja lapsen kanssa.

Sauvossa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen vasun laatimiseen osallistuvat tarvittaessa lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat.

Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. [Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline.](#) Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua varhaiskasvatuksessa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa.

Henkilöstö laatii suunnitelman yhteistyössä vanhempien kanssa. [Myös](#) lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida suunnitelmassa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. Lasten vasuista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä.

Lapsen vasua laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Se on dokumentti, johon kirjataan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja toimenpiteet. On tärkeää, että lapsen vanhemman ja henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta yhdistyvät. Pedagogista dokumentointia käytetään hyödyksi suunnitelmaa laadittaessa. Siinä huomioidaan myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa vasua sekä pedagogista dokumentointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet [asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.](#) Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös vanhemman ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta ja tuen tarpeista.

[Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi.](#) Jos lapsella on lääkehoitoa vaativa pitkäaikainen sairaus, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. [Varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea käsitellään tarkemmin luvussa 5.](#)

[Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti.](#) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Lapsen tuen tarvetta sekä tuen riittävyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Lapsen vasun laatiminen edellyttää suunnitelmallista havainnointia. Päiväkodissa koko tiimin havainnot kirjataan käyttäen apuna mm. Sauvon lapsihavainnointilomakkeita. Samoin perhepäivähoitaja kirjaa havaintoja lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta varhaiskasvatuksen ohjeistuksen mukaisesti havainnointilomakkeelle. [Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi osallistua perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin.](#) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.

Varhaiskasvatussuunnitelman käyttöä tuetaan henkilökunnan koulutusten ja pedagogisten keskustelutilaisuuksien avulla. Suunnitelman toteutumista arvioidaan suunnittelupäivien yhteydessä vähintään kerran vuodessa. Varhaiskasvatuksen laadinnasta ja kehittämisestä vastaa kuntamme vasutyöryhmä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sisältää seuraavat asiat:

- ♥ lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- ♥ lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat pedagogiset tavoitteet toiminnalle sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi sekä arviointi
- ♥ lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki
- ♥ tarvittaessa suunnitelma lääkehoidosta
- ♥ lapsen, henkilöstön ja vanhempien yhdessä sopimat asiat
- ♥ suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- ♥ tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapselle annettavasta tuesta tulee tehdä erikseen hallintopäätös. Sauvon kunnassa tehostetun tuen hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen päällikkö ja erityisen tuen päätöksen tekee sivistysjohtaja. Sivistysjohtaja tekee ne tuki-palvelupäätökset, joista kunnalle tulee lisäkuluja. Muuten tukipalveluista voi päättää myös varhaiskasvatuksen päällikkö. Asia kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä ja arkistoitava asiakirja. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.

Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.

2. VARHAISKASVATUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä vanhempien kanssa. Se edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi se tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatuslain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana. Vanhemmat päättävät lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Kunta voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunnan on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta sekä ovat säädösten ja varhaiskasvatussuunnitelman

perusteiden mukaisia. Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunta, aluehallintovirasto sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat veloitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatustalakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös veloitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatustalakiä, sosiaalihuoltolakiä, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia ja terveydenhuoltolakiä sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollonpalveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatustalakiä. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatustalakiä mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia.
- 2) Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.
- 3) Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.
- 4) Varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö
- 5) Turvata lasta kunnioitava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä.
- 6) Antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.
- 7) Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.
- 8) Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.
- 9) Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin
- 10) Toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa vanhemmille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Vanhemmille järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksesta annettuja säästöksiä. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja -turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista sekä [hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden](#) vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Varhaiskasvatuslain ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus- ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. [Myös tuen antamisen mahdollisuudet vaihtelevat.](#) Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tavoitteita täsmennetään toimintamuodoittain. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa vanhemmille tarjolla olevista varhaiskasvatustalouksista. Tarvittaessa vanhemman kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua.

Päiväkoteissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarusuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa [noudatetaan](#) henkilöstön mitoituksen ja ryhmien enimmäiskokoon sekä [tukeen](#) liittyviä sääntöjä. Päiväkodin henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien [koulutus](#) ja osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkoteilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana

varhaiskasvatuksena. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaan lapselle, joka tarvitsee sitä vanhemman työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa Sauvossa järjestetään iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkodissa. Vuoro-hoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan ja lapselle annettavan tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat vanhemman ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Vanhemman ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntee jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtyvät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään vanhemman kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirroksessa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, **inklusiiviset periaatteet** ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatustlain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestäväen elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. **Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa.** Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu **moninaiselle kulttuuriperinnölle**, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän vanhempiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkökulmiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

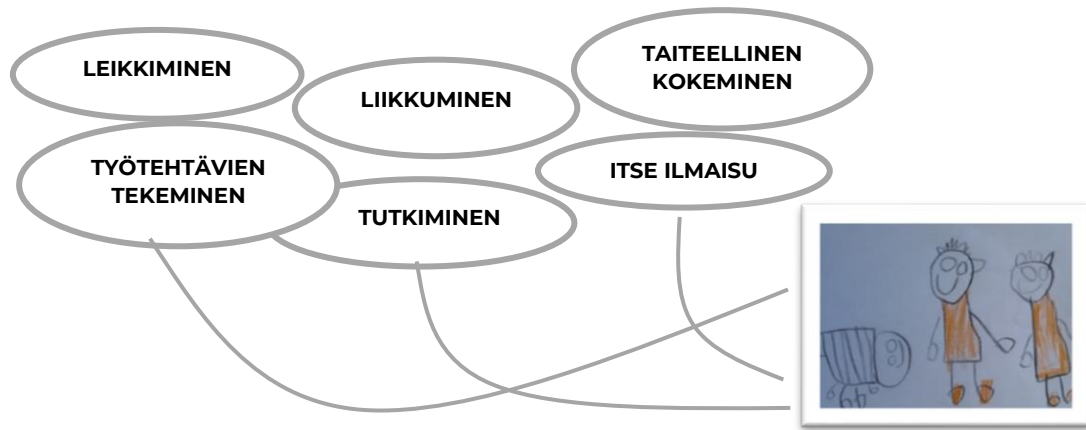
Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestäväen elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

2.5 Oppimiskäsitys

Näemme lapsen luontaisesti uteliaana, aktiivisena ja liikkuvaisena. Kehollisuus, itse tekeminen ja toiminnallisuus ovat tärkeässä roolissa oppimisessa. Lapsi osallistuu, jäljittelee, tutkii ja kokeilee, tarkkailee ja havainnoi sekä toistaa monta kertaa. Monipuoliset aistihavainnot laajentavat käsitystä ympäröivästä maailmasta. Pohdimme asioita ja ilmiöitä yhdessä. Myönteiset tunnekokemukset ja oppimisen ilo luovat perustaa elinikäiselle oppimiselle.

Oppiminen on lapselle kokonaisvaltainen tapahtuma, sitä tapahtuu kaikkialla ja kaiken aikaa. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Lapsi oppii parhaiten ollessaan aktiivinen ja toimiessaan itselleen mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla. Leikillä on lapsen oppimisessa erityinen pedagoginen merkitys.

AKTIIVINEN TOIMIJA

Toteutamme varhaiskasvatusta kokonaisuutena, jossa opetus, kasvatusta ja hoito nivoutuvat toisiinsa. Ne painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla. Mitä pienempi lapsi on sitä suurempi osa kasvattajan ja lapsen vuorovaikutuksesta tapahtuu hoitotilanteissa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. Havainnoimme lasta sekä lapsiryhmää. Tehtyjen havaintojen pohjalta järjestämme pedagogisesti suunniteltua toimintaa. Toimintaa, joka vastaa lasten tarpeisiin ja mielenkiinnon kohteisiin, on sopivasti haastavaa, tavoitteellista, kiinnostavaa ja motivoivaa, mahdollista onnistumisen kokemukset ja on iloa tuottavaa. Kasvattajan tuella lapsi voi toimia lähikehityksensä vyöhykkeellä, kehityksessä olevia valmiuksiaan harjoitellen.

Leikki on varhaiskasvatustilanteiden lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Toimintamme pienryhmissä mahdollistaa lapselle ominaiset toimintatavat edesauttaen mm. lapsen yksilöllistä huomioimista sekä itsesääätely- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Pienessä ryhmässä hiljaisempikin uskaltaa, levottomuus ja odottaminen vähenevät. Lapsi voi kokea osallisuutta ja olla aktiivinen toimija.

2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä, toimintakulttuurissa sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää. Varhaiskasvatusta toteutuu lasten, henkilöstön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden, joka painottuu eri tavoin varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa sekä eri-ikäisten lasten toiminnassa.

Kasvatusta

Kasvatusta tavoitteena on siirtää tärkeitä pidettyjä arvoja ja traditioita sekä kulttuuriperintöä seuraavalle sukupolvelle. Kasvatusta on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Lapsia ohjataan muodostamaan omia mielipiteitä ja arvioimaan kriittisesti ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksella lasta ohjataan tietoisesti yksilöllisen identiteetin muodostumiseen niin, että lapsi oppii havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöön.

Opetus

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Sen tarkoituksena on edistää lapsen oppimista ja auttaa lasta luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Lasta ohjataan käyttämään eri oppimistapoja ja häntä motivoidaan sekä innostetaan opettelemaan uusia taitoja. Opetuksessa hyödynnetään lapsen tutkimisen halua ja luontaista uteliaisuutta. Siinä otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Opetuksen perustana ovat pedagogiselle toiminnalle, laaja-alaiselle oppimiselle, oppimisympäristöille ja lapsen tuelle asetetut tavoitteet.

Hoito

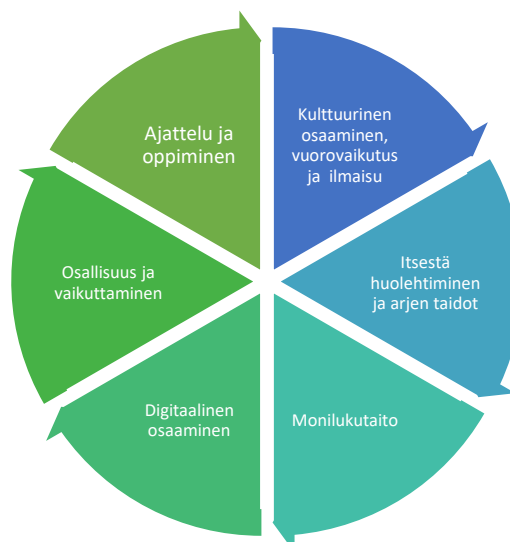
Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista ja tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä ymmärretyksi, arvostetuksi ja olevansa yhteydessä muihin ihmisiin. Hyvän hoidon ja huolenpidon perustana ovat kunnioittava ja vastavuoroinen vuorovaikutussuhde sekä myönteinen läheisyys ja kosketus. Varhaiskasvatuksen päivittäiset hoitotilanteet, kuten ruokailu, pukemis- ja riisumistilanteet, lepo sekä hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omakсутaan hyviä tottumuksia.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisyhteiskunnan toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.6 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Laaja-alaisen oppimisen kuusi osa-alueita:

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyuteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Sauvossa leikissä on tärkeää saada käyttää mielikuvitusta. Oppimisen ja ajattelun kehittymisen näkökulmasta on tärkeää saada käyttää leluja moniin eri tarkoituksiin, esimerkiksi auto voi olla avaruusalusosan osa. Kasvattajan tulee muistaa, kuinka tärkeää on hyvän leikin leikkiminen loppuun. Päivittäisissä rutiineissa ja aikatauluissa tulee olla joustamisen varaa, jotta lapselle tärkeät ajattelun ja oppimisen prosessit saadaan sopivaan pisteeseen. On tärkeää, että kasvattaja on läsnä oleva ja turvallinen. Hänen tulee toimia kiireettömästi, esimerkiksi askartelut toteutetaan lapsentahtisesti eikä kasvattajan luoman aikataulun mukaisesti. Kädentaidoissa tärkeänä on lapsen itse tekeminen ja omien ideoiden toteuttaminen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Sauvossa tärkeiksi nousevat arkiset keskustelut ja toisia kunnioittava puhe. Kasvattajan tulee huomioida, että hän antaa lapselle omalla vuorovaikutuksellaan ja ilmaisullaan mallin kehittyviin vuorovaikutustaitoihin. Lisäksi hän toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Hyvässä vuorovaikutusilmapiirissä kuunnellaan muita, jolloin myös ryhmään kuulumisen tunne lisääntyy. Tällöin ristiriitatilanteiden selvittäminen sujuu rakentavalla tavalla ja kiusaamiseen liittyvät tilanteet pystytään selvittämään ajoissa. Lasten tunteiden sanoittaminen ja tunteista puhuminen on tärkeää. Järjestämme lapsille ja perheille varhaiskasvatuksen omia tapahtumia tai teemapäiviä, teemme retkiä ja osallistumme erilaisiin teatteriesityksiin sekä näyttelyihin.

Itsensä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Lasten tunteiden taidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Sauvossa painotamme sitä, että arjessa läsnäololla on suuri merkitys. Pienistä arjen asioista syntyy lapsen maailmassa suuria asioita. Aikuinen on läsnä lapselle esimerkiksi antaessaan hänelle vauhtia keihäisessä, vaikka lapsi tämän taidon osaakin. Hiljaisuus, pysähtyminen, rauhoittuminen ja rentoutuminen ovat varhaiskasvatuksessa tärkeitä harjoiteltavia taitoja.

Monilukutaito

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

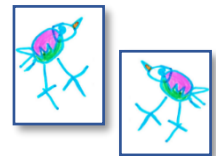
Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Monilukutaidon kehittymisen pohjana ovat Sauvossa arjen laulut, lorut, riimit ja kirjat. Kirjasto on oiva vierailukohde tiedonhaun ja kirjallisuuteen tutustumisen näkökulmasta. Katselemme lasten kanssa kuvia, tutkimme niiden sisältöä ja pohdimme yhdessä tunnetiloja. Jokaisella lapsella on oma kasvunkansio, johon kerätään tärkeitä dokumentteja, kuten kuvia ja tarinoita lapsen kasvun polulta. Tämä kansio on tärkeä oppimaan oppimisen väline, jonka kanssa lapsi pystyy peilaamaan menneisyyttä ja tätä hetkeä sekä pohtimaan tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvia asioita. Lapsi voi ottaa kuvia hänelle tärkeistä asioista ja tapahtumista.

Digitaalinen osaaminen

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omaan vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyi, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Meillä Sauvossa on lasten osallisuuteen ja vaikuttamiseen hyvät mahdollisuudet. Pienessä kunnassa on tiivis ja avoin yhteistyö varhaiskasvatuksen työntekijöiden kesken. Hyviä toimintamalleja jaetaan ja niissä pyritään huomioimaan lasten ja perheiden mielipiteitä. Lapset saavat osallistua ja vaikuttaa parhaiten, kun toimitaan pienryhmissä. Tällöin kasvattaja pystyy herkemmin kuuntelemaan ja huomamaan lasten tarpeet sekä muokkaamaan toimintoja niiden mukaisesti.

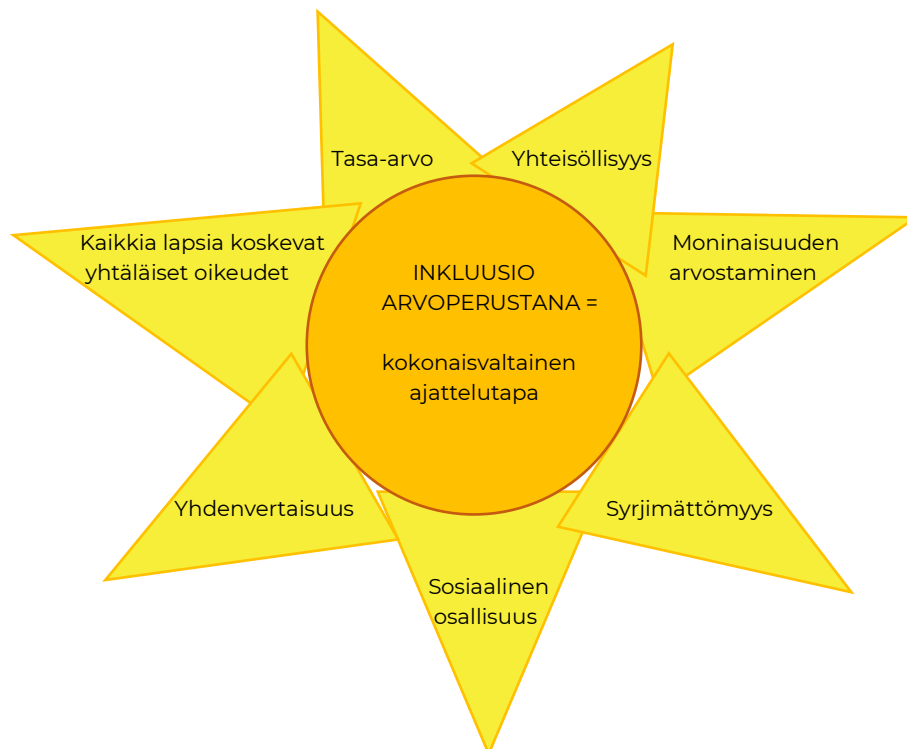
3. VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. **Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.**

Toimintakulttuurimme muodostuu yhteisestä toiminta-ajatuksesta ja arvoista sekä siitä, miten ne näkyvät arjen käytännöissä ja työtavoissa. Toimintakulttuurimme näkyy työyhteisön keskinäisessä vuorovaikutuksessa, vuorovaikutuksessa vanhempiin ja lapsiin, ilmapiirissä, pedagogisissa käytännöissä ja oppimisympäristössä. Varhaiskasvatuksessa toimijoita ovat lapset, vanhemmat ja henkilöstö. Muodostamme yhdessä oppivan yhteisön, jossa kaikki voivat oppia toisiltaan ja kasvaa yhdessä. Hyvä toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa on osallistava. Erehtyminen on sallittua.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki (luku 5). Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.

Toimintakulttuurimme näkyy leikkiin, vuorovaikutukseen ja luovuuteen kannustavana, pedagogisesti suunniteltuna toimintaympäristönä. Siinä lapsella on mahdollisuus rauhassa kasvaa ja oppia vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Leikit saavat näkyä ja kuulua. On tärkeää, että lasten leikkialoille, kokeilulle ja elämyksille on tilaa, aikaa ja leikkirauhaa.

Inklusiivisessa toiminnassamme edistämme osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapset ja aikuiset saavat onnistumisen kokemuksia, tulevat kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omina itsenään.

Polku vie vuorelle, joka on metsässä. Sateenkaari
on taivaalla, omenapuita ja kuusi.
Äitin, isän ja isosiskon kanssa metsäretkellä.
Meillä on eväinä leipiä, keksejä, kaakaota.
Ei mitään muuta.

Osallisuutta edistäviä toimintatapoja arjessamme ovat muun muassa varhaiskasvatussuunnitelmatyö, vanhempainillat ja yhteiset teematapaamiset, lapsen haastattelut ja kasvunkansion kokoaminen yhdessä lapsen ja perheen kanssa. Osallisuutta edistävät myös monipuolinen tiedottaminen, vanhempien sekä lasten ideoiden hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa, osallistuminen toteutukseen ja toiminnan arviointiin.

Lapsen sensitiivinen kohtaaminen ja kokemus kuulluksi/nähdyksi tulemisesta edistävät osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Henkilöstöllämme on tärkeä rooli vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallina olemisessa liittyen yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon. Myönteinen ja kannustava vuorovaikutus tukee lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä. Kiusaamisen ehkäisyssä olennaista on vertaissuhteiden ja yhteisön hyvinvoinnin tukeminen. Riittävällä ja osaavalla henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelussa ja kehittymisen tukemisessa. Varhaiskasvatuksen työntekijöillä tulee olla tietoa kiusaamisesta, siihen puuttumisesta ja sen ennaltaehkäisystä. Sauvon varhaiskasvatuksessa on oma kiusaamisen ehkäisy ja puuttumisen suunnitelma, josta työntekijä löytää tietoa kiusaamisesta ja miten kiusaamiseen Sauvon kunnassa puututaan. Varhaiskasvatuksen henkilökunta on koulutettu MiniVerso sovitteluun. Sovittelumalli auttaa ratkaisemaan arjen ristiriitatilanteita

aikuisen tukemana. Sovittelussa kaikki osapuolet miettivät, mitä voivat itse tehdä, jotta samankaltainen tilanne ei enää uusiudu.

Kielet ovat läsnä varhaiskasvatuksessa kaikkialla. Rohkaisemme lasta käyttämään kieltä monipuolisesti ja teemme monikielistä ja kulttuurista maailmaa näkyväksi lapsille. Suomalaisesta kulttuurista lapsille avautuvat toiminnassa kalenterivuoden aikana esiintyvät juhlapäivät erilaisine traditioineen.

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään **moninaista** kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa **kulttuureista ja katsomuksista** sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä.

Toimintakulttuurimme edistää lasten hyvinvointia arvostamalla terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja ja toteuttamalla niitä varhaiskasvatuksen arjessa. Vältämme pitkäkestoista istumista, liikumme monipuolisesti ja tarjoamme mahdollisuuden rauhoittumiseen varhaiskasvatuspäivän aikana. Selkeällä ja suunnitelmallisella, mutta joustavalla päivän rakenteella edistämme lapsen hyvinvointia. Olemme laatineet turvallisuussuunnitelman ja käytössämme on laatuohjeistukset, jotka tukevat työtämme turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Sauvossa luonto on lähellä, kestävä elämäntapa ja siihen kannustavat toimintatavat ovat luonnollinen osa sauvolaista varhaiskasvatusta. Pienenä yhteisönä toimimme tilojen ja välineiden suhteen yhteistyössä. Projekteissa hyödynnämme kierrätysmateriaaleja ja osallistumme kierrätykseen.

Toimintaamme kuuluu tärkeänä osana osaamisen kehittäminen ja jakaminen, toiminnan ja työtapojen arviointi, ammatillinen keskustelu ja sitä tukevat rakenteet. Kaikessa kehittämisessä ja suunnittelussa on ensisijaisesti huomioitava lapsen ja lapsiryhmän etu. Arvioimme varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan toteutumista tiimipalaverissa. Vuosittaisten ryhmäkehityskeskustelujen ja asiakaspalautteiden kautta. Toimintakulttuurin arvioinnissa, kehittämisessä ja ylläpitämisessä pedagogiikan johtamisella on merkittävä rooli. Toimintakulttuurin **ja sen inklusiivisuuden** kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4).

Pedagogiikan johtaminen on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Tähän johtamiseen tulee olla riittävät resurssit, jotta voimme luoda edellytykset pedagogiselle toiminnalle, henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle.

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä **arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista**. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa

siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. **Lapset ja vanhemmat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.**

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, **inklusiivinen**, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Rakennamme oppimisympäristöä yhdessä lapsiryhmän kanssa. Lapsi osallistuu ja kokee osallisuutta, vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja sen toimintaan. Lasten ideat ja leikit sekä tehdyt työt ja tekeillä olevat projektit ovat näkyvillä. Oppimisympäristömme tukee lapsen luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua. Siinä ovat läsnä oppimisen eri osa-alueet ja se tukee lapsen kielellistä kehitystä. Se antaa mahdollisuuden myös lepoon ja rauhoittumiseen, tarjoaa aistielämyksiä ja mahdollisuuden ilmaista itseään.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

On tärkeää, että lapsi saa kasvaa fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisessa, lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevassa oppimisympäristössä. Tämän mahdollistavat mm. yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat, turvalliset, terveet, esteettömät ja virikkeelliset tilat ja pysyvä riittävä henkilöstö. Henkilöstön pysyvyys korostuu alle 3-vuotiailla ja erityisen tuen tarpeessa olevilla lapsilla.

Sauvolaisilla varhaiskasvatusikäisillä lapsilla on mahdollisuus leikkiä ja liikkua luonnossa, kokea lähimetsien rauhoittavuus tai innostavuus liikkumaan, leikkimään ja tutkimaan. Metsät ovat aarre. Monet lapsille ja vanhemmillekin tutut laulut, lorut, askartelujen, maalausten ja muun taiteen aiheet tulevat luonnosta ja saavat lisää sisältöä meitä ympäröivään lähiseutuun tutustumisesta.

Pienet ja suuremmatkin, suunnitellusti tai spontaanisti, toteutetut retket tuovat mukavaa vaihtelua ja elämyksiä lasten varhaiskasvatuspäiviin. Lähileikkipuistot, pulkkamäet, kirjasto ja Peimari-Areena liikunta mahdollisuuksineen ovat käytössämme. Toimintakäytäntömme, tilat, välineet ja tarvikkeet tukevat lapsen osallisuutta, itseohjautuvuutta, itsetunnon, sosiaalisten-, ja oppimisentaitojen kehittymistä. Ne mahdollistavat pienryhmätoiminnan varhaiskasvatuksen toimintatapana ja tarkoituksenamme on kehittää niistä helposti tarpeidemme mukaan muuntuvat ja joustavat.

Lasten **saatavilla ja** käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, **ikätasoisia, pedagogisia** ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, joissa huomioidaan lasten yksilölliset tuen tarpeet **ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia** on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. **Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla.** Lapset pääsevät mukaan toiminta- ja leikkiympäristön suunnitteluun esimerkiksi leikkivälineiden sijoitteluun ja valintaan. Toiminta- ja leikkivälineille tulee olla asianmukaiset säilytys ja varastointitilat, jotta niiden käyttö on arjessa joustavaa ja muuntuvaa lasten ja lapsiryhmien tarpeiden mukaisesti ja ne mahdollistavat myös joustavan yhteiskäytön eri lapsiryhmien välillä kannustaen näin ekologisuuteen ja kestävään kehitykseen. Lasten omia **digitaalisia** laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan vanhempien kanssa.

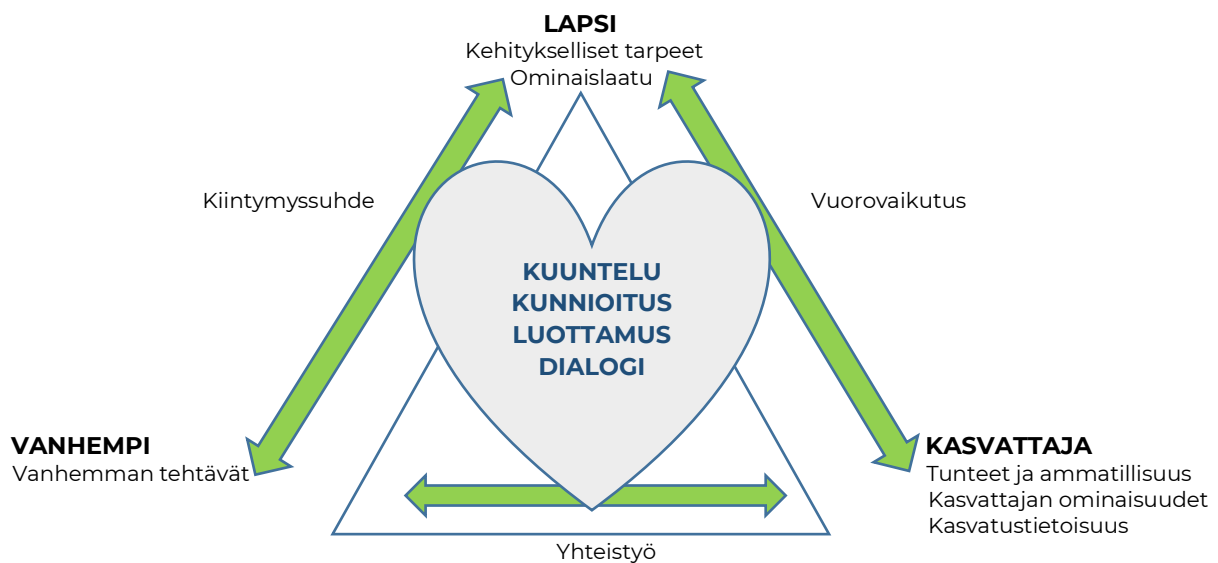
Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa **sekä fyysiset että virtuaaliset** vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, **konsertteihin**, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena on vanhempien ja henkilöstön sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Tärkeää on, että lapsi kokee kaikkien aikuisten toimivan yhteisymmärryksessä häntä koskevissa asioissa. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatustyötä. Vanhemmat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita ja heillä on ensisijainen kasvatusvastuu. Yhteistyön merkitys vanhempien kanssa korostuu kehityksen ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Yhteistyön toteuttamista ohjaavat neljä tärkeää periaatetta: kuunteleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus.

- ♥ Kuuntelemisella tarkoitetaan aitoa kiinnostusta, läsnäoloa ja empatiaa keskustelukumppania kohtaan. Kuuntelemisen periaatteeseen liittyy myös rehellisyys, jolloin vaikeistakin asioista voidaan keskustella.
- ♥ Kunnioitus on toisen ihmisen hyväksymistä sekä hänen ja hänen näkemystensä arvostamista.
- ♥ Luottamus syntyy osapuolten kohtaamisesta, vuoropuhelusta ja tutuksi tulemisesta, joka vaatii aikaa. Vanhempien luottamukseen vaikuttavat myös heidän kokemuksensa siitä, kuinka heidän lapsensa suhtaudutaan ja kuinka häntä varhaiskasvatuksessa kohdellaan.
- ♥ Dialogisuus tarkoittaa tasavertaista vuorovaikutusta ja keskustelua, jossa kummankin osapuolen näkemykset ovat yhtä oikeita ja oikeutettuja. Dialogissa pyritään keskustelun kautta löytämään asioille yhteisiä merkityksiä. Asioista voidaan olla myös eri mieltä. Tällöin erilaiset näkemykset pitää vain hyväksyä ja rakentaa uusia väyliä kumppanuudelle.

Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että kasvattajilla on mahdollisimman paljon tietoa lapsesta sekä hänen kodistaan, perheestään ja sen tavoista. Kasvattajien tulisi puolestaan huolehtia siitä, että vanhemmille välittyisi mahdollisimman paljon informaatiota varhaiskasvatuksen toiminnasta ja lapsen varhaiskasvatuspäivästä. Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa esimerkiksi hyödyntämällä sähköpostia tiedottamisessa ja sähköisiä toiminnan arvioinnin menetelmiä.

Kun varhaiskasvatuspaikka on myönnetty, perhe ottaa yhteyttä tulevaan hoitopaikkaan. Kahden viikon ajan ennen varsinaisen hoidon alkua lapsi ja vanhemmat voivat tutustua varhaiskasvatuspaikkaan yhdessä ja pikkuhiljaa lapsi voi jäädä jo yksin hoitoon. Tutustumiskäynneillä vanhemmat saavat tietoa myös hoitopaikan toimintatavoista ja – tiloista sekä lapsen tarvitsemista varusteista.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös **lasten**neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajan kanssa korostuu **lapsen** tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajan ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Yhteistyö eri tahojen kanssa

Yhteistyön tavoitteena on varmistaa **laadukkaan** varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja **kehittäminen**. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet. **Yksityisen palveluntuottajan on tarpeen mukaan toimittava monialaisessa yhteistyössä.**

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan, perhepalveluiden sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken. Yhteistyön merkitys kasvaa, kun huoli lapsen kehityksestä herää.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös **muusta** opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen kanssa sekä muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa, jotka tukevat varhaiskasvatuksen tavoitteita. Näitä ovat mm. erilaiset järjestöt, **katsomusyhteisöt kuten** Paimion seurakunta, Sauvon vpk ja Sauvon elävän kulttuurin seura, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien sekä kuntien välinen yhteistyö ja sen kehittäminen on tärkeää. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat kehittää toimintaansa yhteistyössä korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa.

Yhteistyöhön esiopetuksen kanssa kuuluvat yhteisesti sovitut tiedonsiirtokäytänteet ja esiopetukseen siirtyvien lasten tutustuminen esiopetuksen toimintaan ja tiloihin.

4. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on kokonaisvaltaista. Sen tavoitteena on edistää oppimista, hyvinvointia ja laaja-alaista osaamista. Kasvattajien ja lasten yhdessä ideoima, lasten omaehtoinen ja kasvattajien suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Tärkeää pedagogiikan toteutumisessa on lasten ja kasvattajien välinen vuorovaikutus ja yhdessä toimiminen.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys, toimintakulttuuri, oppimisympäristöt, yhteistyö, työtavat ja lapsen tuki. Toiminnan suunnittelun lähtökohtana ovat myös lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä oppimisen osa-alueet. Edellytyksenä laadukkaalle pedagogiselle toiminnalle on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Toiminnan suunnittelua ohjaavat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet.

Sauvossa pedagogisen toiminnan toteuttamisen keskiöön on haluttu nostaa pienryhmätoiminta sekä kasvattajan rooli.

4.1 Pienryhmätoiminta Sauvossa

Pienryhmätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa olevien lasten jakamista sopivan pieniin ryhmiin toiminnan sisällön, lasten yksilöllisten tarpeiden ja käytettävissä olevien resurssien mukaisesti. Pienryhmätyöskentelyn tulee olla hyvin suunniteltua ja siihen on kaikkien kasvattajien sitouduttava. Pienryhmätoiminta tulee vahvasti esille uusissa pedagogisissa painotuksissa ja tukee vasun tavoitteiden toteuttamista.

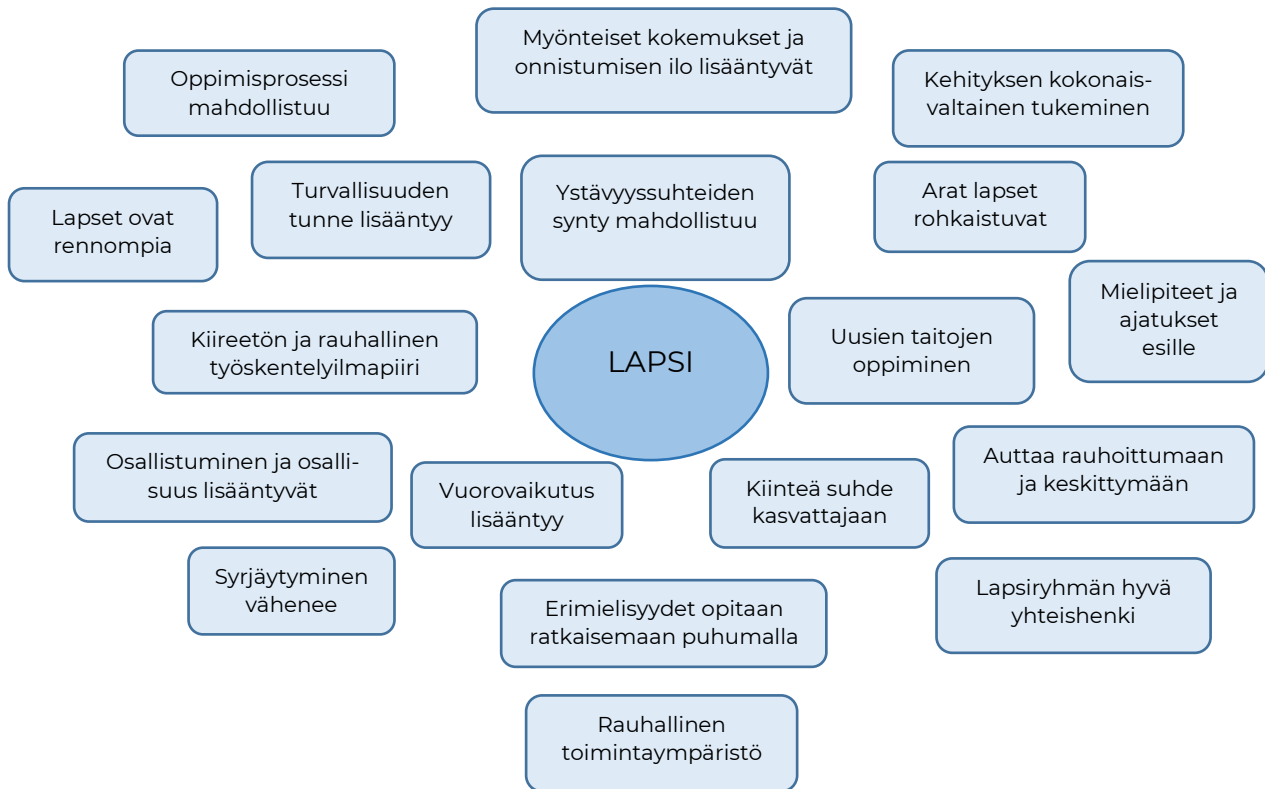
Sauvolaisilla perhepäivähoitajilla pienryhmätoiminta mahdollistuu jatkuvasti, koska lapsiryhmä on jo itsessään pieni. Haastetta pienryhmälle luo lasten suuri ikäjakauma. Pienryhmätoiminnassa kasvattaja on paremmin läsnä ryhmän lapsille ja tietoinen siitä, mitä lapset tekevät. Pienryhmätoiminnalla luodaan rauhallinen oppimisympäristö, jossa lapsi saa olla rento oma itsensä.

Lasten osallisuus mahdollistuu pienryhmätoiminnassa. Kasvattaja on aidosti läsnä ja kuuntelee lapsiryhmän tilannetta ja muokkaa toimintaansa tilanteen mukaisesti. Pienryhmässä arempikin lapsi uskalltaa ilmaista itseään, rohkaistuu toimimaan ja keskustelemaan toisten kanssa. Kasvattaja pystyy havainnoimaan lasta, hänen oppimistaan ja kiinnostuksen kohteitaan. Pienryhmätyöskentely tukee positiivisten kaverisuhteiden syntymistä ja lapsen itsesääätelytaitojen sekä tunteilmaisun kehittymistä.

Oppimisympäristöjen suunnittelussa tulee ottaa huomioon pienryhmätyöskentelyn tarvitsemat tilat. Lapset voidaan jakaa ryhmiin monin eri perustein kuten iän, leikkitaitojen, opittavan taidon ja tuen tarpeen mukaisesti. Ryhmien ei tarvitse olla kiinteitä, vaan ryhmien kokoonpanoa voidaan muuttaa tilanteen ja tarpeen mukaan. Pienryhmätoimintaa voidaan toteuttaa myös työpajatyöskentelyssä. Pienryhmätoiminnan ei tarvitse olla kaikille samanlaista, vaan toiminta suunnitellaan juuri kyseiselle ryhmälle.

sopivaksi. Pienryhmätoimintaa tulee toteuttaa myös ulkona. Jokainen kasvattaja on vastuussa oman ohjattavan ryhmän pedagogisen pienryhmätoiminnan toteuttamisesta. Tärkeää on, että kasvattajat arvostavat pienryhmätoimintaa ja antavat muille pienryhmille toimintarauhan.

Pienryhmätoiminnan vaikutus lapseen

4.2 Kasvattajan rooli

Kasvattaja on tiiviisti mukana lapsiryhmän työskentelyssä ja aidosti läsnä lapsille kuunnellen, ohjaten, tukien ja kannustaen lasta oppimisen polun alkutaipaleella. Varhaiskasvatuksen kasvattajan asenteella, olemuksella ja työhön sitoutumisen tasolla on suuri vaikutus lapsen minäkuvan ja itsetunnon muodostamiseen sekä siihen, millaisena oppijana lapsi kokee itsensä.

Kasvattajan tärkeimpiä ominaisuuksia ovat läsnäolo, kiinnostuneisuus, empaattisuus, kuuntelu, turvallisuus, kannustavuus, syli, kiireettömyys, tasapainoisuus, leikkimielisyys, huumorintaju ja heittäytymiskyky. Kasvattajan toimiessa ja keskustellessa yhdessä lapsen kanssa sekä havainnoidessa lasta, kasvattaja pääsee mukaan lapsen maailmaan ja hänen ajatteluunsa. Kasvattajalta edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita.

Kasvattajan on havainnoitava ja dokumentoitava leikkiä. Leikkiä havainnoidessa kasvattajan ymmärrys lapsen ajattelusta, kiinnostuksen kohteista, tunteista ja kokemuksista lisääntyy. Havaintoja hyödynnetään leikin ja muun toiminnan ohjaamisessa ja suunnittelussa.

Pienryhmätoiminnan vaikutus kasvattajaan

4.3. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös **lapselle annettavan tuen** tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 6) sekä **toimintakulttuurin kehittämistä**.

4.4 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. **Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä** hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. **Lasten aloitteet voivat olla** kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

4.5 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota **kaikille** lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikki-taidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittelyssä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lurut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset **inkluusiivisten periaatteiden mukaisesti**, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana

leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit sekä digitaaliset välineet ja sovellukset tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Leikissä lapsen sisäinen ja ulkoinen maailma kohtaavat

4.6. Varhaiskasvatuksen oppimisen osa-alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytyneen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapset saavat monipuolisia kokemuksia oppimisen eri osa-alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnonkohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetus suunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi.

KIELTEN RIKAS MAAILMA

Kielelliset taidot ja
valmiudet
Kielelliset
identiteetit

ILMAISUN MONET MUODOT

Musiikillinen
Kuvallinen
Sanallinen
Kehollinen

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Eettinen ajattelu
Katsomuskasvatus
Lähiyhteisön
menneisyys,
nykyisyys ja tulevaisuus
Mediakasvatus

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Matemaattinen
ajattelu
Ympäristökasvatus
Teknologiakasvatus

KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN

Liikkuminen
Ruokakasvatus
Terveys ja tur-
vallisuus

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen ja valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieleen, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittämiseen. Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä, ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät**, kun lapsia ohjataan ja tuetaan tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Vuorovaikutus- taidot	Kielen ymmärtämisen taidot	Puheen tuottamisen taidot	Kielen käyttötaidot	Kielellinen muisti ja sanavarasto	Kielitietoisuus
Kehittyvät kielelliset identiteetit					

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa** ja **sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielietietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Ilmaisun monet muodot

Ilmaisun monet muodot pitävät sisällään **musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen** ilmaisun. Niiden kautta tutustutaan eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen ja kokonaisvaltaisuus. Taiteellisen kokemisen kautta voidaan edistää lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja, myönteistä minäkuvaa sekä auttaa ymmärtämään, hahmottamaan ja jäsentämään ympäröivää maailmaa. Kulttuuri nähdään tärkeänä osana lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria.

Tutustumme ilmaisun eri muotoihin moniaistisesti, käyttäen erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä hyödyntäen Sauvon kulttuuritarjontaa. Ilmaisun eri muodot näkyvät oppimisympäristöissämme esteettisyytenä, innostavuutena, monipuolisina lasten saatavilla olevina materiaaleina ja välineinä. Ilmaisuu näyttäytyy toiminnassamme spontaanina sekä ennalta suunniteltuna toimintana. Toiminnassa korostuu kokeileminen, tutkiminen, tekemisen erivaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Tuemme lasten yksilöllisiä kiinnostuksen kohteita ja ilmaisua. Ryhmän yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa. Taidekasvatuksessa hyödynnämme kasvattajien ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisista.

Sauvolaisen kulttuurin kohtaamme muun muassa kotiseutuun tutustumisen kautta. Ympäristön maalaismaisuus ja kauneus tulevat esille eri vuodenaikoina. Lapselle lähiympäristö ja kotiseutu avartuvat pikkuhiljaa hänen kasvaessaan ja laajentaessaan elinympäristöään. Ensin tutustutaan oman hoitopaikan sisä- ja ulkotiloihin, joista tutustuminen voi pikkuhiljaa laajeta. Ihan pienimmille tärkeintä ovat hoitopaikan tutut tilat, lelut ja aikuiset. Tutustumiskohteina voivat olla esimerkiksi kirjasto, kirkko, lähimetsä tai leikkiapuisto.

Draamaleikit ja tanssi ovat osa lapsen luovaa ilmaisua. Niissä yhdistyvät eri aistialueiden kokemukset, äänet, eleet, ilmeet, värit, tuoksut ja tuntemukset. Musiikin kuuntelu ja liikkuminen sen rytmisissä on tärkeää. Draaman keinoin voidaan työstää lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita. Lapsi voi eläytyä ja ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan turvallisesti. Pienet nauttivat musiikista, rytmeistä ja isompien esitysten katselusta. Satu- ja kuvakirjat tukevat tunteiden ilmaisua ja tuovat elämyksiä.

- luovat leikit, roolileikit, draamaleikit → lasten omat esitykset
- spontaani ilmaisu
- luovaprosessi/ yhteinen suunnittelu, toteutus ja arviointi
- tanssi
- sirkus
- sadut, tarinat, laulut, lorut ja runot
- varjoteatteri, esineteatteri, pöytäteatteri, käsinuket
- sadutus, lasten tarinoiden dokumentointi
- keskustelut
- teatteriretket
- tapakasvatus

Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisiä kokemuksia ja vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Musiikki kasvatukseemme kuuluvat laulaminen, laululeikit, musiikin kuunteleminen, tutustuminen rytmisoittimiin sekä musiikin liittäminen muihin toimintoihin, kuten liikuntaan, rentoutumiseen, lepoon, taiteen tekemiseen ja draamaan. Musiikkiin liittyy äänenkäyttö ja sen tiedostaminen. Musiikki voi luoda turvallisuutta ja rauhoittaa tai se voi innostaa. Leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta kehittyvät lasten valmiudet hahmottaa musiikkia, äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa. Musiikki luo elämyksiä ja pienet esiintymiset antavat onnistumisia.

- laulaminen, laululeikit
- musiikin kuuntelu elämykset
- musiikin tekeminen yhdessä
- ääniympäristön havainnointi, luonnon ja ympäristön äänet (äänien tekeminen)
- liikkuminen musiikin tahdissa (liikuntaleikit, tanssi, rytmi, tempo)
- rauhoittuminen (lepohetket, aamut, rentoutus)
- soittaminen, kehosoittaminen (sanarytmit, rytmit, perussyke)
- draama (tunnelman luominen)
- musiikki maalaus
- äänenkäyttö (hiljaa, keskikokoisella äänellä, kovaa, laulut)
- esiintymistilanteet, musiikkiesitykset, harjoitteluprosessi
- tunteiden ilmaiseminen musiikin kautta tai musiikin herättämät tunteet ja niiden sanoittaminen, kuvittaminen.
- lorut (rytmitaju)
- perushoitotilanteet (hyräily, laulu, loruttelu)
- äänellä leikkiminen

Lapsi tutustuu erilaisiin kuvallisen ilmaisun materiaaleihin, välineisiin ja työskentelytapoihin. Hän saa kokemuksia ja elämyksiä tekemällä itse. Käsillä tekemisen tavoitteena on tarjota lapselle tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa, nautintoa itse tekemisestä, jossa luovuus ja oma kädenjälki näkyvät. Tekoprosessi ja lapsen kokemat esteettiset elämykset ovat tärkeämpiä kuin varsinaiset tuotokset. Lapsi voi ilmaista itseään ja tunnetilojaan kuvallisen ilmaisun keinoin.

Lasten tuotokset saavat ansaitsemansa arvostuksen ja yllättävät aina aikuiset aitoudellaan ja herkkyydellään. Lapsen havaintokyky, väri- ja muototaju, ajattelu ja mielikuvitus kehittyvät itse tehden ja aikuisen ohjauksessa. Kuvallinen ajattelu, havainnointi ja kuvien tulkinta harjaantuvat monipuolisen kuvallisen ilmaisun avulla. Kuvallisen ilmaisun kautta voidaan kehittää suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta.

PIIRTÄMINEN

- riimustelu, viiva ja muoto, kuvat
- piirtäminen erilaisilla materiaaleilla (kynät, värilii-dut, tussit, sormi, tikku ym.) ja erilaisille pinnoille (hiekkä, lumi, ilma, selkä)
- värittäminen
- oikea kynäote
- luonnostelu/sommittelu
- oma kuva
- mallipiirtäminen
- jäljentäminen

KÄSITYÖLLINEN ILMAISU

- neula ja lanka/ompelu
- pistelytyöt
- vohvelityöt
- solmu
- kangastilkut
- sormi/käsinuket
- kankaanpainanta/tuputtaminen
- rakentelu erilaisilla materiaaleilla (palikat, legot, rakenteluserjat)

MAALAAMINEN

- maalit, vesivärit, sormivärit, akvarellit
- väreihin tutustuminen, värikokeilut
- oikea sivellinote
- laveeraus
- märkämaalalaus
- maalaaminen vedellä
- musiikkimaalaus
- kuulamaalaus
- ikkunamaalaus
- "taidejäljennökset"

ASKARTELU

- leikkaaminen, liimaaminen
- muodot
- repiminen, rypistäminen
- luonnonmateriaalit
- pujottelu, pistely
- paperitaittelu
- sommittelu

MUOTOAMINEN

- hiekkä, lumi, muoviluvaha, erilaiset massat, savi, leipominen

MUUTA

- kuvien katselu, kuvien herättämät tunteet
- näyttelyt
- paikalliset taiteilijat
- valokuvaaminen/videoesitykset
- kuvallisten viestien tulkitseminen

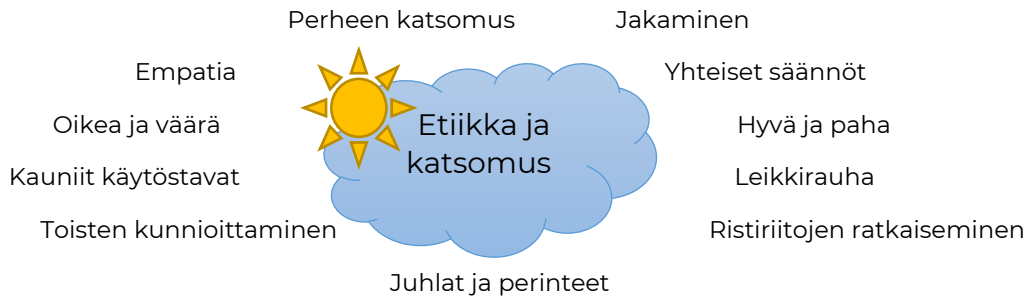
Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, **hienomotorisia taitoja**, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta **sekä muotoilua** harjoitellaan **lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla**. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi **muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu**. **Käsityöllisen ilmaisun** tavoitteena on tarjota lapsille **kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen** tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia **käsityön** tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten **kanssa** voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin tarjoamat toimintamallit, perinteet, arvot ja katsomus kohtaavat toisenlaisia tapoja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lapsen valmiutta ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tätä lähestytään, **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden nykyisyy-**

den ja tulevaisuuden sekä **median näkökulmasta**. Oppimisaikana minä ja meidän yhteisömme tukee vahvasti lapsen kulttuurisen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista.

Eettisen ajattelun taitoja tuetaan lapsen kanssa pohtimalla hänen kanssaan häntä askarruttavia tai eri tilanteissa esiintyviä eettisiä kysymyksiä, kuten ystävyys, oikeudenmukaisuus, pelko, suru, ilo, oikean ja väärän erottaminen sekä ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita. Tärkeää on luoda pohtimistilanteisiin sellainen oppimisympäristö, jossa lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi.

Katsomuskasvatuksessa tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. **Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Vastaavasti tarkastellaan uskonnottomuutta.** Tavoitteena on tukea lapsen kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä sekä samalla edistää ymmärrystä ja kunnioitusta eri katsomuksia kohtaan. Katsomuksia on luonteva tarkastella esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvien juhlapyhien ja tapahtumien sekä päivittäisten tilanteiden avulla. Kasvattajan on annettava tilaa lapsen ihmettelylle. Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä vanhempien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kunnioittaen.

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla lapsen mielenkiintoa suunnaamaan historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lapselle luodaan mahdollisuus eläytyä menneisyyden tilanteisiin ja tapahtumiin. Lapsen vanhemmat ja isovanhemmat ovat linkkinä lapsen omaan kulttuuriperintöön. Lapsen omaan kasvun kansioon tallentuu hänen tarinansa varhaiskasvatuksessa. Nykyhetkeä käsitellään lasten kanssa tarkastelemalla heitä kiinnostavia ja askarruttavia asioita. Tavoitteena on saada lapsi ymmärtämään, että ihmisen ovat erilaisia, mutta samanarvoisia esimerkiksi tarkastelemalla ihmisten, perheiden ja sukupuolten erilaisuutta. Tulevaisuutta on myös tärkeä pohtia ja sitä, miten voimme vaikuttaa hyvän tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuutta voi pohtia lasten kanssa muun muassa rakentamalla tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja, pohtia lapsia kiinnostavia ammatteja, seuraavana vuodenaikana toteutettavia leikkejä ja suunniteltavia oppimisympäristöjä.

Mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössä tutustumalla eri medioihin ja kokeilemalla median tuottamista leikinomaisesti. Lasten kanssa pohditaan yhdessä lapsen elämään liittyviä mediasisältöjä ja sen totuudenmukaisuutta samalla harjoitellen lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma sekä toisten hyvinvointi. Lasten kanssa voidaan käsitellä mediassa esiintyviä teemoja liikunnallisilla leikeillä, piirtäen tai draaman keinoin.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatusta tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiasivistusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelun** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

LUOKITTELU, VERTAILU JA JÄRJESTÄMINEN

- lelujen järjestäminen (koko, väri, muoto, paino, pituus)
- pelit, leikit
- pukemistilanteet
- ruokailu (enemmän, vähemmän, yhtä paljon)
- ympäristön havainnoiminen (sisällä, ulkona, retket)

LUVUT JA LUKUJONOTAITOT

- rakentelu
- pelit, leikit
- pukemistilanteet
- ruokailu (puolikas, kokonainen ym.)
- tavuttaminen
- lorut, laulut
- liikuntaleikit
- vuorottelu, jonottaminen

GEOMETRIA

- muotopelit, leikit, palapelit
- muodot (perusmuodot), niiden tutkiminen ja niillä leikkiminen
- pallot
- rakentelu, askartelu, muovailu
- piirtäminen, värittäminen
- ompelu- ja pistelytyöt

ARVIOINTI JA MITTAAMINEN

- hiekka-, vesi- ja lumileikit
- ruokailu
- leipominen
- sään/lämpötilan tarkkailu
- tutkiminen (pituus, paino, tilavuus)
- sijainti- ja suhdekäsitteet
- mittaaminen liikuntaleikeissä
- piirtäminen

TILA

- oman kehon hahmotus → liikuntaleikit → kehon hahmotus tilassa
- majan rakentaminen ym.
- käsitteet ylhäällä, alhaalla, edessä, takana jne. → laulut, lorut, leikit

AIKA

- päivärytmi
- vuorokauden ja vuodenaajan tänään, huomenna, eilen
- ruokailu ja lepoaika
- mitä kello on?

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävästä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiuonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävästä elämäntapasta kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroitten korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. **On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävästi.**

elämäntapaan mutta ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävän elämäntavan ylläpitämisestä.

Sauvossa Päiväkoti Hakkiskodossa toteutetaan ainakin yli 3-vuotiaiden ryhmissä Metsämörritoimintaa toimintavuosittain päivitettävän toimintasuunnitelman mukaisesti. Metsämörrikoulutuksen saaneet ohjaajat huolehtivat toimintasuunnitelman kirjaamisesta syyskuun alkuun mennessä. Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimisen osa-alue sisältää hyviä elementtejä vanhempien osallisuuteen. Esim. luonnossa esiintyvät asiat ja niiden laskeminen ja tieteelliset kokeet.

- retket
- vuodenaikojen vaihtelun seuraaminen
- säätilan tarkkailu
- lähiympäristöön tutustuminen (kasvit, eläimet, rakennettu-/rakentamatonympäristö, elollinen/eloton)
- liikennekasvatus
- elämykset, luonnon kauneus
- laulut, leikit, lorut, tarinat
- luonnonmateriaalit
- aistien käyttö
- ympäristö laajenee lapsen kasvaessa
- tutustuminen ihmiseen
- kierrätys
- kestävä elämäntapa, kohtuullisuus, säästäväisyys, vastuullinen ruokailu, energian säästäminen, jätteiden vähentäminen, tavaroiden korjaaminen ja uudelleen käyttäminen.
- omien tekojen vaikutukset

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja muita arjen teknologisia ratkaisuja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita. Sauvon varhaiskasvatuksessa on käytössä digitaalisia laitteita ja niitä uudistetaan tai määrää lisätään tarpeen mukaan. Esimerkiksi päiväkodissa on tabletteja lainattavissa pienryhmälle.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyvät **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä vanhempien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Liikunnan suositusten mukaan lasten tulisi liikkua vähintään 3 tuntia viikon jokaisena päivänä:

1h Vauhdikas fyysinen aktiivisuus
 2h Reipas ulkoilu, kevyt liikunta
 Rauhalliset arjen touhuilut ylipitkiä istumisen jaksoja välttämällä
 Uni ja lepo

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan. Liikuntakasvatusta on säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesääätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä vanhempien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla.

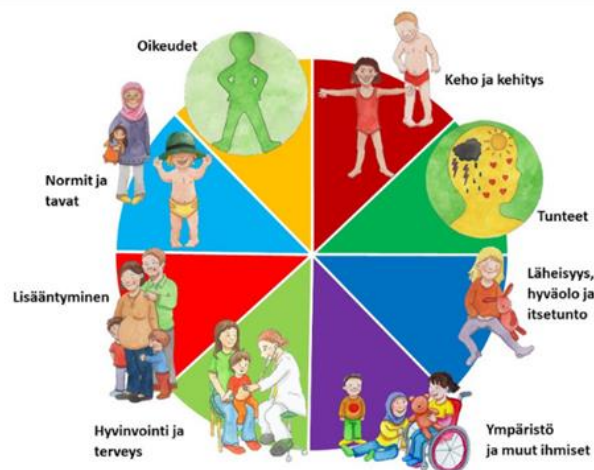
Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineen käsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lapset saavat kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle ja siksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyden ja turvallisuuden** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuden liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä ovat muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. **Liikenneturvallisuutta parantavat turvalliviit ja yhdessä tutustutaan liikennesääntöihin ikätasoisesti.** Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. **Lasten ikätasoisesta uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunioittavasti. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan kehotunnekasvatus.**

[WHO:n seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa](#)

4.7 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatustilanteiden mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä. Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Äidinkieleltään ruotsinkielisten lasten varhaiskasvatusta järjestetään ostopalveluna. Muiden eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatusta järjestetään Sauvossa tukien heidän sosiaalisia kontaktejaan ja suomen kielen oppimista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan vanhempien kanssa lapsen omaan kieleen ja kulttuuriin liittyvien arvojen ja tapojen huomioon ottamisesta. Jokaisen muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvan lapsen varhaiskasvatusta mietitään tapauskohtaisesti. Varhaiskasvatuksessa pyritään vahvistamaan lapsen monikulttuurista identiteettiä, jotta lapsi kokisi molemmat kulttuurit omikseen.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä erilaisissa kasvatusta ja opetustilanteissa. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. **Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen/ruotsin kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen (luku 5).** Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielen kehityksen vaiheista ja merkityksestä. **Varhaiskasvatusta tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.**

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkia, jolla varmistetaan molempipuolinen ymmärrys.

5. LAPSEN TUKI

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Sauvossa varhaiskasvatusta järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti päiväkotikiikossa ja perhepäivähoidossa. Päiväkotikiikka koostuu kahdesta toimipisteestä päiväkodista ja koulukeskukseen yhteydessä sijaitsevasta Lastentalon esiopetuksesta. Tarvittavat tukitoimet järjestetään lapsen omassa varhaiskasvatusryhmässä joustavin järjestelyin. Seuraava kaavio kuvaa paikallisesti huomioon otettavia inklusion periaatteita.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi annettavan tuen vaikuttavuutta ja riittävyttä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää yhteistyörakenteista, vastuista ja toimintatavoista liittyen kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä monialaiseen yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön osalta päätetään myös työnjako eri toimijoiden kanssa tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsen oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä toteutuu.

Päätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen järjestämistä vastuussa oleva kunta. Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan tuottama varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta.

Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän-varhaiskasvatukseen, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan.

Toimipaikan johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla. Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa. Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelu ja arviointi voidaan tehdä yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja/tai erityisopettajan kanssa. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä vanhemman kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettajan toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuorovaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

Sauvossa jokainen varhaiskasvatuksen työntekijä vastaa osaltaan lapsiryhmänsä laadukkaan varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttamisesta. Varhaiskasvatustiimin jäsenet huolehtivat siitä, että laadukas varhaiskasvatus toteutuu kaikissa tilanteissa koko lapsen varhaiskasvatuspäivän ajan. Tämä toteutuu yhdessä sovittuja pedagogisia toimintatapoja noudattaen. Päävastuu lapsiryhmän pedagogiikan suunnittelusta on ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla.

Työntekijät toteuttavat pedagogisia toimintatapoja Sauvon kunnan yhteisten toimintaohjeiden ja aika-aulutusten mukaisesti. Kunnan omat toimintaohjeet löytyvät jokaisesta yksiköstä. Oma ohjeistus työntekijöille eli toimintaohjekirjanen.

5.2 Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatus-, opetus- ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

Lapsen ja vanhemman kanssa tehtävä yhteistyö

Vanhemman ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Vanhemman kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan.

Vanhempaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Vanhemmalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatusta- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti vanhemman suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatustalouksien ja sairaalan tai muun **vastaavan tahon** keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen vanhemmalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Monialaisen yhteistyön verkosto Sauvon varhaiskasvatuksessa

Paimio-Sauvon terveyskeskuksen lastenneuvolan moniammatillinen tiimi on alle kouluikäisten asioista vastaava työryhmä, johon kuuluvat lastenneuvolan lääkärit, terveydenhoitajat, puheterapeutti, psykologi, koulupsykologi ja toimintaterapeutti. Neuvolatiimin tarkoituksena on kartoittaa lapsen kuntoutuksen ja tuen tarvetta sekä päättää tukitoimien aloittamisesta. Neuvolatiimissä käsitellään lapsen asiaa vanhempien luvalla luottamuksellisesti. Neuvolan moniammatillinen työryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa. Varhaiskasvatuksen opettaja ohjaa tarvittaessa vanhempien luvalla lapsen asian työryhmän käsiteltäväksi. Opettaja täyttää yhteistyössä vanhemman kanssa neuvolan lomakkeen nimeltä "varhaiskasvatuksen konsultaatiopyyntö pedagogisen tuen palaveriin". Lapsen opettaja toimittaa konsultaatiopyynnön neuvolan terveydenhoitajalle.

Varhaiskasvatus toimii yhteistyössä terapeuttien (esim. puhe- ja toimintaterapeutti) kanssa. Yhteistyömuotoja voivat olla esimerkiksi terapeuttien terapia- tai havainnointikäynnit varhaiskasvatuksessa, henkilökunnan ohjauksikäynnit ja yhteistyöpalaverit.

Sauvon kunnan perhepalvelut keskittyvät varhaisessa vaiheessa annettaviin ehkäiseviin palveluihin. Sauvossa palvelua toteutetaan matalan kynnyksen periaatteella. Vanhemmat voivat olla perhepalveluun yhteydessä, jos esimerkiksi perhe tarvitsee satunnaista apua tai kokee huolta omasta jaksamisesta tai perheen tilanteesta. Varhaiskasvatuksen työntekijä voi olla yhteydessä perhepalveluihin vanhemman luvalla ja pyytää perhepalveluista työntekijää mukaan mm. vasukeskusteluun.

Paimion-Sauvon perheneuvolaan voi olla yhteydessä, kun perhe tarvitsee tukea kuormittavassa perhetilanteessa tai jos haluaa keskustella lapsen kasvatukseen liittyvistä haasteista.

Hyvinvointialueet ottavat järjestämisvastuun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluista 1.1.2023 alkaen. Varhaiskasvatussuunnitelmaa kirjatessa ei ole vielä tietoa siitä, miten yllä kuvatut palvelut tuotetaan Sauvossa. Mahdolliset palvelurakenteen muutokset kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan, kun sitä seuraavan kerran päivitetään.

Tuen prosessit kuvattuna toimintavuoden aikana:

Yleinen tuki Laadukas pedagogiikka Lapsen vasun kirjaukset (tavoitteet, menetelmät, arviointi)		
Lapsella tarve tehostettuun tukeen		Lapsella tarve erityiseen tukeen
vanhemman kanssa keskustelu	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ AINA TARVITTAESSA	vanhemman kanssa keskustelu
veon / opettajan esitys		veon / opettajan esitys
vanhemman kuuleminen		vanhemman kuuleminen
esitys viedään tukea valmistele- van työryhmän käsiteltäväksi		esitys viedään tukea valmistele- van työryhmän käsiteltäväksi
varhaiskasvatuksen päällikkö tekee hallinnollisen päätöksen		sivistysjohtaja tekee hallinnollisen päätöksen
päätöksen mukaiset tukitoimet lapsen vasuun		päätöksen mukaiset tukitoimet lapsen vasuun
päätöksen mukaiset tukitoimet lapsen vasuun		päätöksen mukaiset tukitoimet lapsen vasuun
tuen tarpeen arviointi, mahdollinen muutos tai tuen päättäminen		tuen tarpeen arviointi, mahdollinen muutos tai tuen päättäminen

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtapoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Lapselle määritellään sopivin tuen taso ja tuen muodot tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä tai muilta asiantuntijoilta.

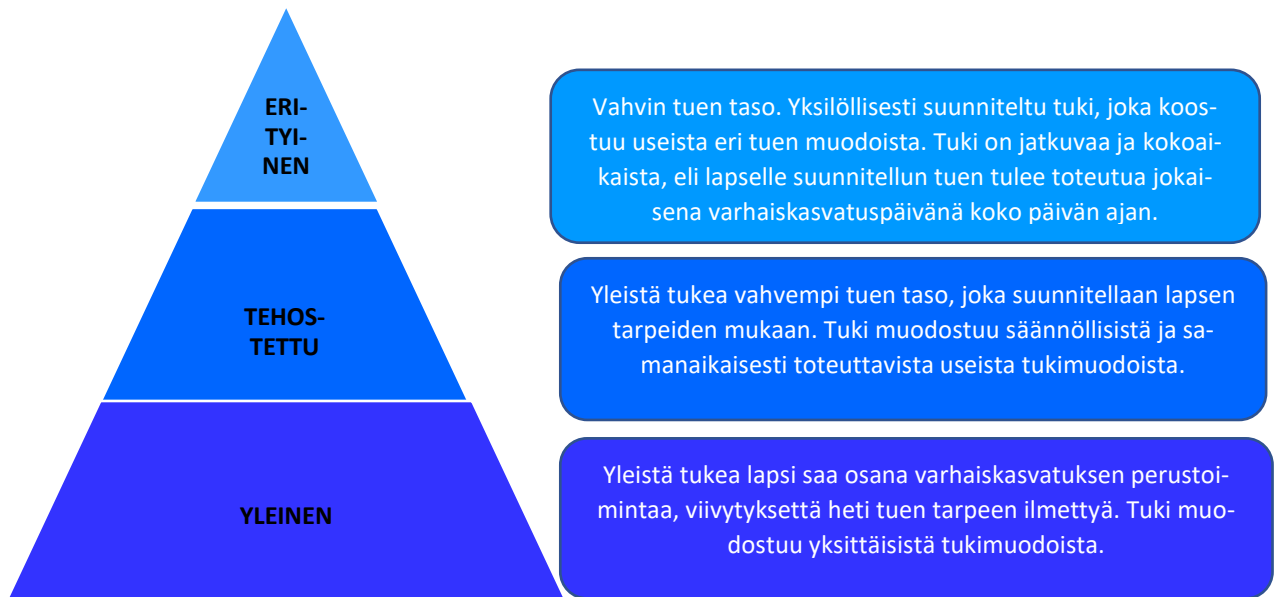
Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi

- liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiheet tai
- lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa.

Varhaiskasvatuksen työntekijät havainnoivat arjessa lapsiryhmäänsä. Jos lapsen tilanteesta nousee huoli, keskustelevat lapsiryhmän työntekijät tilanteesta ensin keskenään. Ryhmän toiminnassa muutetaan pedagogisia ratkaisuja lapsen arkea tukevalla tavalla. Näiden pedagogisten ratkaisujen toimitusta arvioidaan ja tarpeen mukaan kehitetään lapsen arkea tukevaksi. Tärkeintä pedagogisten ratkaisujen muokkaamisessa on se, että lapsiryhmän kaikki työntekijät sitoutuvat ja toteuttavat säännöllisesti yhdessä sovittuja asioita. Koko henkilökuntaa velvoittaa pedagoginen vastuu ryhmän pedagogiikan toteuttamisesta. Pedagoginen toiminta on koko varhaiskasvatuspäivän kestävää ei vain tuokioihin sijoitettavaa.

Sauvon varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veo) tehtävä on tarjota lapselle, vanhemmille ja henkilökunnalle tukea ja ohjausta. Veo työskentelee koko Sauvon varhaiskasvatuksessa ja on osa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Hän osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Tarpeen mukaan hän pitää myös erilaisia pienryhmiä, joissa harjoitellaan esimerkiksi kielen kehitykseen liittyviä taitoja, vuorovaikutustaitoja ja/tai leikkitaitoja. Yhteistyö vanhempien ja eri toimijoiden kanssa on tärkeää, jotta löydetään yhteinen ymmärrys lapsen tuen tarpeesta ja sen toteuttamisesta. Vanhemmat voivat olla yhteydessä suoraan erityisopettajaan, jos joku asia lapsen kehityksessä mietityttää.

Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisen- tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuk- sen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäi- sistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista, joilla tilan- teeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensi- teetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista eri- tyisopettajan antamaa tukea.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, vaan tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen pää- tös.

Yleinen tuki on laadukasta varhaiskasvatusta ja osa arkea. Sauvossa yleiseen tukeen kuuluvat esimer- kiksi puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät. Näitä ovat erilaiset kuvat, joiden avulla lapsen on helpompi toimia ja ennakoida tulevaa. Esimerkiksi oman nimen kirjoittamiseen lapsi voi tar- vita mallin aluksi kirjain kerrallaan, pukeminen sujuu paremmin, jos on kuvat päälle pistettävistä vaat- teista. Myös nopea piirtäminen on hyvä apu esimerkiksi selvitettäessä erimielisyyksiä tai kun tunteet ottavat vallan. Minäpystyvyyttä ja toiminnanohjausta tuetaan ohjeiden pilkkomisella ja yksilöllisillä oh- jeilla.

Pienryhmätyöskentely tukee lasten osallisuutta ja rauhoittaa samalla oppimisympäristöä. Positiivinen asenne, kannustaminen ja kehuminen auttavat lasta kaikissa tilanteissa. Yleisen tuen yksittäiset tuki- muodot ovat lyhytkestoisia. Veo:n konsultaatiota voidaan hyödyntää tarvittaessa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tutustuu syksyllä jokaiseen ryhmään seuraamalla ja havainnoimalla ryhmän toimintaa. Hän keskusteleo ryhmän henkilökunnan kanssa toimintatavoista ja oppimisympä- ristöistä. Yhdessä mietitään esimerkiksi, miten mahdolliset muutokset oppimisympäristössä tukisivat lasten toimintaa tai miten pienryhmät toimisivat parhaiten. Veo käy esittäytymässä syksyllä ryhmien vanhempainilloissa.

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostetuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmetyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Lapsen tukea tehostetaan, kun yleinen tuki ei ole riittävä. Tehostettu tuki on yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltua. Tuki suunnitellaan niin, että lapsi voi osallistua ryhmän yhteiseen toimintaan ja kokea ryhmän muiden lasten kanssa iloa ja onnistumisen kokemuksia. Veo tekee yhteistyötä lapsen, perheen ja lapsiryhmän henkilöstön kanssa. Hän osallistuu lasta koskeviin keskusteluihin, havainnoi lasta ryhmässä ja suunnittelee tarvittavia pedagogisia toimia yhdessä ryhmänhenkilökunnan kanssa. Tarvittaessa veo työskentelee yksittäisen lapsen kanssa tai ohjaa pienryhmätuokioita.

Eriytyinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Eriyistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Eriytyinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Eriytyinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Eriyisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Eriyisen tuen tasolla yhteistyö lapsen, vanhempien, ryhmän henkilöstön ja eri toimijoiden kanssa on tiivistä. Eriyisessä tuessa ovat käytössä sekä yleisen että tehostetun tuen pedagogiset menetelmät. Lisäksi tuki on jatkuvaa ja kokoaikaista.

Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmetyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki-toimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia** ja **hoidollisia** tuen muotoja.

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa **muodostettaessa** huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatustilanteesta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

	Yleinen tuki	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
PEDAGOGINEN TUKE	-päiväjärjestyskuvat -viikonpäivävärit -pilkotut ohjekuvat esim .askartelu, arjen toimet	Yleisen tuen pedagogisia tuen muotoja tehostetaan	Tehostetun tuen pedagogiset tuen muodot kokopäiväisiä ja intensiivisiä
	-valokuvat/kuvat esim. vaatekuvat -nopea piirtäminen -tukiviittomat, eleet, ilmeet -joustavat pienryhmät -toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi -yhteiset johdonmukaiset pedagogiset työtavat ja menetelmät. -lapsen tuki toteutetaan osana vertaisryhmää	-henkilökohtaiset kuvat ym. tarvittavat materiaalit -reissuvihko kodin ja päiväkodin välillä -kuvat jatkuvassa käytössä -tuen suunnitelma tarkennettu -veon pienryhmät	-veon pienryhmät

RAKENTEELLINEN TUKE	-veo:n konsultaatio -joustavat pienryhmät -oppimisympäristön muokkaaminen -apuvälineet	-veo:n yhteistyö perheen, lapsen ryhmän tiimin ja muiden toimijoiden kanssa -lapsiryhmän koon ja ryhmärakenteen arvioiminen -henkilöstömitoituksen ja -rakenteen arvioiminen -oppimisympäristön muokkaaminen -apuvälineet -henkilökunnan täydennyskoulutus	-veo:n yhteistyö perheen, lapsen ryhmän tiimin ja muiden toimijoiden kanssa -henkilökohtainen avustaminen -lapsiryhmän koon ja ryhmärakenteen arvioiminen -henkilöstömitoituksen ja -rakenteen arvioiminen -oppimisympäristön muokkaaminen -apuvälineet
HOIDOLLINEN TUKE	-esimerkkiruokailu -siisteyskasvatus -pukeutuminen -lepoetki esim. painopeitto, silitys -yksilölliset hoidolliset tarpeet esim. rasvaus, astmapippi	-tiivimpi yhteistyö huoltajien kanssa lapsen hoidollisissa asioissa -yksilöllisempää ja säännöllisempää tukea sairauten hoitoon	-jatkuva yksilöllinen tuki /avustaminen -hoidollisten tarpeiden huomiointi pedagogisessa toiminnassa

5.4 Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla. Lapsen tuen tarvetta; sekä tuen riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa.

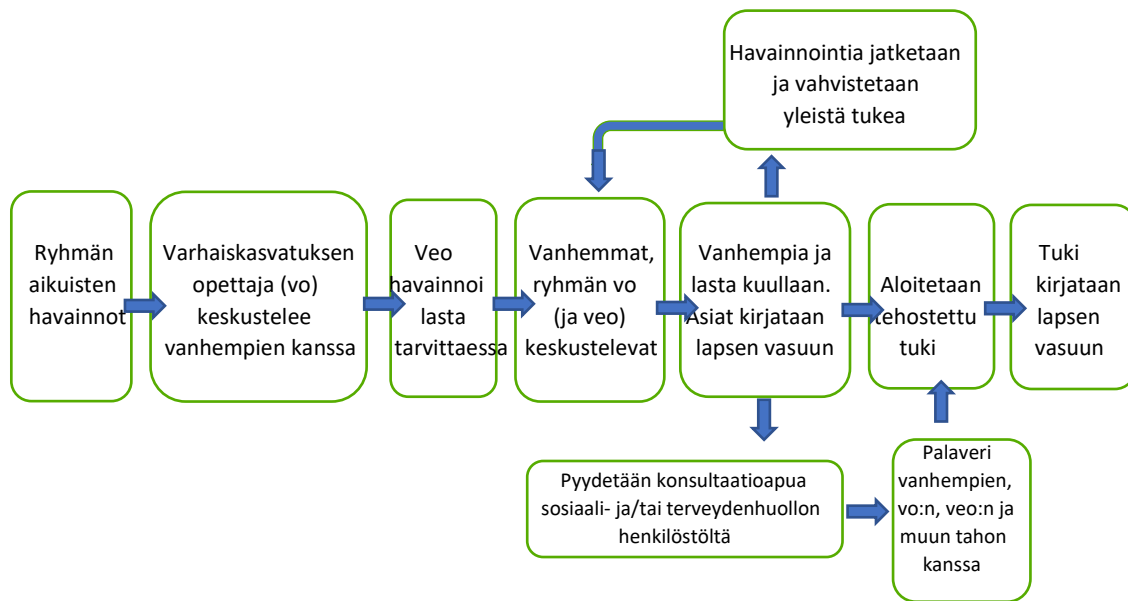
Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

Lapsen tuen tarpeen arviointi havaintojen pohjalta
Aloitteen voi tehdä

- varhaiskasvatuksen henkilöstö
- vanhemmat/huoltaja
- lastenneuvola
- sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö

Alla oleva kaavio kuvaa esimerkinomaisesti tuen määrittelyprosessia Sauvossa.

5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tukea vanhemman ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja vanhemman kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi pitää sisällään kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista. Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoittamiseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkittamis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveystuot, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta.

Sauvossa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan Wilmaan. Huoltajat voivat lukea lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa kotona, kun varhaiskasvatussuunnitelma on valmis ja julkaistu Wilmassa vanhemman nähtävillä. Varhaiskasvatussuunnitelma kirjataan yhteistyössä lapsen vanhemman kanssa ja lapsen opettaja voi päivittää suunnitelmaa toimintakauden aikana. Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan keväällä vielä yhdessä vanhemman kanssa, jolloin varhaiskasvatussuunnitelman toimintakauden lopullinen versio tulostetaan ja allekirjoitetaan. Lapselle kirjataan uusi varhaiskasvatussuunnitelma joka toimintakaudelle.

5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin. Hallintopäätösmerkityksessä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselle. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska vanhempi voi hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta

- tukipalveluista.

Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tukipalvelut.

Varhaiskasvatustilain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta. Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämävastuussa oleva kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen.

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveystalveluista, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan (ks. luku 5.4). Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

Varhaiskasvatustiimi arvioi lapsen tilannetta ja kirjaa arvion tuen tarpeesta lapsen vasuun. Vanhemmalle varataan aika kuulemiseen. Kuulemisen jälkeen lapsen tuen tarve viedään Satu-työryhmän, joka ilmaisee mielipiteensä asiaan. Satu-työryhmä (Sauvon tuki -työryhmä) takaa kunnassa sen, että tuen saaminen on tasalaatuista ja yhdenvertaista. Satu-työryhmä valitaan jokaiselle toimintakaudelle erikseen ja se koostuu varhaiskasvatuksen erityisopettajasta, hallinnon edustajasta, kahdesta opettajasta ja lastenhoitajasta. Satu-työryhmän opettaja- ja lastenhoitajaedustajille valitaan varahenkilöt. Työryhmän sääntönä on, että se ei käsittele oman lapsiryhmään kuuluvien lasten asioita. Siksi varajäsenet kutsutaan tarvittaessa työryhmään. Työryhmässä työskentelevillä on sama tiukka vaitiolovelvollisuus, joka on voimassa varhaiskasvatuksessa yleisestikin. Satu-työryhmän kokoonpanoa on mahdollisuus täydentää varhaiskasvatuksen sosionomilla, kun varhaiskasvatukseen heidän paikkojaan avautuu.

Satu-työryhmän puoltaessa tuen antamista lapselle, siirtyy lapsen asia hallintopäätöksen tekijälle päätöksentekoa varten. Sauvossa tehostetun tuen päätöksen tekee varhaiskasvatuksen päällikkö. Erityisen tuen päätöksen tekee varhaiskasvatuksen päällikkö taikka sivistysjohtaja Sauvon kunnan hallintosääntön mukaisesti.

Huoltaja voi myös laittaa tuen prosessin liikkeelle. Silloin varhaiskasvatuksen tiimi yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa havainnoi ja arvioi lapsen tilannetta vanhemman pyynnöstä. Lapsen tuen tarve kirjataan lapsen vasuun ja kuullaan vanhempia. Tämän jälkeen Satu-työryhmä käsittelee asian ja palauttaa asian lapsiryhmään tai siirtää asian päätöksen tekoa varten asiasta päättävälle viranhaltijalle.

Vanhemman kuuleminen Sauvon varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että vanhemmalle annetaan aikaa perehtyä lasta koskeviin asiakirjoihin. Asiakirjana on yleisimmin lapsen vasu. Lisäksi vanhemman on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä ja ilmaista oma mielipiteensä. Lapsen varhaiskasvatuksen opettaja ojentaa vanhemmalle saantitodistuksella kuulemisilmoituksen, jossa on vanhemmalle varattu aika ilmaista oma mielipiteensä. Lisäksi ilmoituksessa tulee lukea se, mistä seikoista pyydetään selvi-

tystä. Ilmoituksen liitteenä toimitetaan tarvittavat asiakirjat tai ohjeet, miten asiakirja on luettavissa Wilmasta. Ennen kuulemisaikaa vanhemmalla on aikaa tutustua lapsen asiakirjoihin. Kuulemisen toteuttava viranhaltija kirjaa kuulemistilaisuudessa sisällön

Tarvittavia tulkkipalveluita voidaan käyttää varhaiskasvatuksen opettajan arvion mukaisesti päiväkodin johtajan luvalla.

6. TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

6.1 PEDAGOGISEN TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikkötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa. Järjestäjä- ja yksikkötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt. [Lapsen tuen \(luku 5\) toteutuminen on keskeinen arvioinnin kohde.](#)

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. [Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.](#) Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, olevat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen [varhaiskasvatussuunnitelman](#) laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Sauvossa arvioimme toimintaamme säännöllisesti vuosittain. Palvelumuotojen arvioinnin tulokset ovat toiminnan kehittämisen lähtökohtana. Arvioijina toimivat henkilöstö, vanhemmat ja lapset. Kunta ja

yksikkötason arviointi kohdistuu toiminnan laadun, menetelmien ja vaikuttavuuden arvioimiseen. Toimintayksiköissä arvioidaan pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutumista arvioimalla lasten varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja menetelmien toimivuutta. Toteutumista seurataan lapsille, vanhemmille ja henkilöstölle vuosittain tehtävien kyselyjen perusteella. Tulosten perusteella selvitetään oppimisen tarpeet ja suunnitellaan tarvittava henkilöstön täydennyskoulutus.

Olemme keränneet lapsilta palautetta toiminnastamme haastattelemalla:

Miten meillä menee? -lapset arvioivat varhaiskasvatusta

Minulla on hoidossa kivaa silloin kun

- minä leikin
- on kavereita
- no kun me mennään pihalle ja tullaan sieltä sisälle ja mennään nukkumaan kun ollaan syöty
- ollaan syömässä, koska ruoka on aina hyvää
- voi leikkii kavereitten kaa Mikki Hiirtä ja autoil

Hoidossa minä syön mieluiten

- salaattia
- spagettia ja jauhelihaa, se on mun lemppari ruoka
- makaronia
- lihapullia ja muusia
- pitsaa, ku tehtiin ja syötiin
- hernekeittoa
- makaronikeitto

Hoidossa minulle tulee paha mieli silloin, kun

- joku lyö
- jää leikistä ulkopuolelle
- joku kaveri kiusaa
- no ku joku lyö tai potkii
- on ikävä äitiä tai isiä
- kaveri rikkoo toisen tavaroita

Minusta päivähoiton aikuiset ovat

- hassuja
- kivoja, koska ne antaa ruoka ja päästetään ulos
- kivoja
- sä oot hyvä piirtämään, ___on hyvä kirjoittama
- ___ on hyvä halaamaan, ___on hyvä pelaamaan
- kivoi ja kiva kun ne lukee lapsil satui
- samanlaisia kun kaikki muut, kivoi ja tylsii

7. VARHAISKASVATUKSEN TIETOVARANTO

Opetushallitus on antanut määräyksen (OPH-2185-2018) varhaiskasvatusta järjestäville kunnille ja kuntayhtymille tietojen tallentamisesta varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardaan (jäljempänä Varda) varhaiskasvatustalain (540/2018) 68 § nojalla.

Varda-tietovaranto kokoaa varhaiskasvatuksen kansallisessa suunnittelu- ja ohjaustyössä tarvittavat tiedot yhteen paikkaan. Keskeisiä tietoja ovat tiedot varhaiskasvatuksessa olevista lapsista, toimipaikoista sekä henkilöstöstä. Tietovarannosta tiedot välitetään viranomaisille (mm. opetus- ja kulttuuriministeriö, aluehallintovirastot, Kela sekä Tilastokeskus), joilla on lakiperustainen oikeus hyödyntää varhaiskasvatuksen tietovarannon tietoja. Tietovarannon tiedoista muodostetaan myös summatasoisia raportteja mm. kuntien käyttöön. Tietovarannon tietojen hyödyntämisen lupakäytännöistä vastaa Opetushallitus.

Tietovarannon ylläpitäjänä toimii Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa Vardan ohjauksesta. CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy vastaa Vardan teknisestä toteutuksesta.

Varda-tietovarannon avulla tuotetaan yhteismitallista ja vertailukelpoista tietoa, jota voidaan hyödyntää niin kunnallisessa kuin valtakunnallisessa varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja päätöksenteossa. Vardan kautta viranomaistahot saavat ajantasaista tietoa esimerkiksi henkilöstön määristä ja koulutustasusta sekä lasten määristä varhaiskasvatuksen eri palveluissa. Tämän myötä myös ennakointi- ja suunnittelutyö helpottuvat.

8. LÄHDELUETTELO

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) ja Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013); Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 24:2018

Terveystalolaki (1326/2010)

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Hallintolaki 34, 45 § 1 momentti, 47 §

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 momentti ja 19 §

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

Ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisystä suun terveydenhuollosta (338/2011) 7, 9 ja 13 §

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5 Erityinen tuki

Viittomakielilaki (359/2015)

